

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “เรื่องชีวิตในวรรณกรรมของ มาลา คำจันทร์: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ในด้านภาษา มีรายละเอียดและขั้นตอนดังต่อไปนี้

การศึกษาค้นคว้าข้อมูล

1. มาลา คำจันทร์ และผลงาน

นายเจริญ มาลาโรจน์ นักเขียนรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียนของประเทศไทย ประจำปีพุทธศักราช 2534 (รางวัลซีไรต์) ใช้นามปากกาว่า มาลา คำจันทร์ เป็นบุตรคนที่ 4 ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด 7 คน เกิดวันอังคารที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2493 ณ บ้านเลขที่ 196 หมู่ที่ 5 ต. เมืองพาน อ.พาน จ.เชียงราย ในวัยเด็กเข้ารับการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 ที่ โรงเรียนบ้านสันติวัน ต.เมืองพาน อ.พาน จ.เชียงราย ซึ่งเป็นโรงเรียนของรัฐบาลที่อยู่ใกล้บ้าน ต่อมาก็ไปศึกษา ต่อระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนศิริมัตย์เทวีซึ่งเป็นโรงเรียนของ คณะซิสเตอร์ โรงเรียนศิริมัตย์ฯ ตั้งอยู่ ต.เมืองพาน อ.พาน จ.เชียงราย ขณะที่เรียนจบชั้นประถม ศึกษาปีที่ 7 นั้นได้บรรพชาเป็นสามเณรพำนัก ณ วัดชัยมงคล อ.พาน จ.เชียงรายเป็นเวลา 1 พรรษา เป็นเหตุให้เข้าศึกษา ในชั้นมัธยมศึกษาเข้าไป 1 ปี หลังจากนั้นก็เข้าศึกษาต่อที่ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ ในหลักสูตร ป.กศ.ชั้นต้น หลังสำเร็จการศึกษาก็สอบบรรจุเข้ารับราชการครูครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2519 ที่โรงเรียนสุวรรณราชวิทยา การ ต.ยุหว่า อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ ต่อมาย้ายไปสอน ณ โรงเรียนศรีอรุณ อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ สอนอยู่สองเดือนก็ขอย้ายสับเปลี่ยนไปอยู่โรงเรียนวัดกู่คำ อำเภอเดียวกัน สอนที่วัดกู่คำตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ถึง พ.ศ. 2519 จึงลาเพื่อศึกษาต่อที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย สำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ.2519 กลับมาสอนที่โรงเรียน วัดกู่คำจนต้นปี พ.ศ.2522 จึงได้สมัครไปเป็นครูใหญ่ที่โรงเรียนบ้านห้วยตอง ต.แม่วิน อ.สันป่าตอง จ. เชียงใหม่ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่บนยอดเขาไม่มีไฟฟ้า น้ำประปา กลางคืนต้องจุดไม้สน(ไม้เกียะ) แทน สอนได้เพียง 1 ปี ก็ขอย้ายลงมาสอนโรงเรียนพื้นราบเพราะป่วยเป็นโรคหินปูนเกาะไขสันหลัง แพทย์

ผู้รักษาแนะนำให้อยู่ในที่ที่ไม่หนาวจัด โรงเรียนที่ย้ายลงมาก็คือ โรงเรียนบ้านห้วยขวาง ต.แม่วิน อ.สันป่าตองสอนได้เพียงปี จึงลาออกเพราะสอบเรียนต่อปริญญาโทได้ในสาขาจารึกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร แต่สาขาวิชาจารึกภาษาไทยนี้ ไม่ใช่สาขาวิชาที่ทางสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติอนุมัติให้ข้าราชการครูในสังกัดศึกษาต่อ หลังจากลาออกเพื่อเรียนต่อในปี พ.ศ. 2525 จบการศึกษาเมื่อ พ.ศ. 2529 ระหว่างนั้น ได้เข้าไปทำงานเป็นผู้ช่วยบรรณารักษ์ให้กับนิคมสารณนหนังสือ ซึ่งเป็นหนังสือรายเดือนในเครือของบริษัทเคล็ดไทย ทำหน้าที่ผู้ช่วยกองบรรณารักษ์เพียง 3 เดือน ก็ลาออกเพื่อทำวิทยานิพนธ์เรื่องลัทธิลัทธิของไทลื้อ ระหว่างทำวิทยานิพนธ์ได้รับจ้างคุมงานก่อสร้างในบริษัทรับเหมาก่อสร้างของ อ.ทวี สว่างปัญญางกูร ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ต่อมาได้รับจ้างค้นคว้าเอกสารภาษาล้านนา หลังจบการศึกษาระดับมหาบัณฑิตแล้วก็ทำงานเป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาไทยที่ภาควิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยสอนอยู่ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 ถึง พ.ศ.2532 จึงลาออกมารับราชการเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สอนได้เพียง 6 เดือนก็ลาออกเพื่อประกอบอาชีพนักเขียนอิสระ ปี พ.ศ.2533-2534 เขียนหนังสือเลี้ยงชีพเพียงอย่างเดียว พอปี พ.ศ.2535 จึงร่วมกิจการกับบริษัทคณาธร จำกัด โดยรับผิดชอบในส่วนของการสำนักพิมพ์โล่ - หวาย และ สำนักพิมพ์คณาธร โดยไปทำงานเดือนละประมาณ 15 วันอีก 15 วันกลับมาเขียนหนังสือ ที่บ้านสันป่าตองเชียงใหม่ ในด้านงานเขียนนั้นเริ่มส่อแววเป็นนักเล่าเรื่องที่ติดมาตั้งแต่เรียนชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษาได้รับเลือกให้เป็นประธานชมรมวรรณศิลป์ ของโรงเรียนศิริมาตย์ฯ ในขณะที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลงานเขียนชิ้นแรกที่เขียนยาวคือ นิราศผาโง่ง งานชิ้นนี้เขียนกลอนแปดไม่ได้รับการเผยแพร่ (ตีพิมพ์รวมเล่ม) การเขียนงานและการจัดกิจกรรมทางด้านวรรณศิลป์ เช่น ด้านกลอนสด ประกวดกลอนฯ ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนอย่างดีจาก อ.ประสิทธิ์ พลเยี่ยม อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมฯ งานเขียนยุคแรกของเขาเป็นกลอนแปดคือ นิราศผาโง่ง ต่อมานิราศลานนา, นิราศธูลี และนิราศพระลอ ซึ่งวิวัฒนาการเชิงฉันทลักษณ์มาเป็นโคลง งานนิราศทั้งหมดเขียนเมื่อเรียนชั้นมัธยมศึกษา มักใช้นามปากกาว่า รุ่ง นภาลัย, มนต์ นภาลัย ประมาณปี พ.ศ. 2515 ได้เขียนงานร้อยแก้วเป็นครั้งแรกคือเขียนเรื่องสั้นเรื่อง"คนผมยาว" เริ่มต้นตีพิมพ์ในนิตยสารฟ้าเมืองไทย ซึ่งมีอาจินต์ ปัญจพรวงศ์เป็นบรรณารักษ์ใช้นามปากกาว่า "ก๊าว จันคำน้อย" จากนั้นเขียนเรื่องสั้นมาเรื่อย ๆ ต่อมาได้เรียนวิชาศิลปการเขียน กับอาจารย์วิทยา วงศ์ดีไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จึงเริ่มรู้หลักการเขียนอย่างเป็นระบบมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2521 เรื่องสั้นของเขาเรื่อง "เจ้าที" ได้รับรางวัลช่อการะเกดจากนิตยสารนหนังสือ งานเขียนประเภทเรื่องสั้นของเขาได้รับการตีพิมพ์เป็นครั้งแรกคือ รวมเรื่องสั้นวันเวลาที่ผ่านเลย (กรุงเทพฯ: ดวงกมล,2521) โดยมี สุชาติ

สวัสดิ์ศรี เป็นบรรณาธิการ แรกสุดเขาจะตั้งนามปากกาตัวเองว่า "คำจันทร์" แต่บรรณาธิการเห็นว่าเป็นนามปากกาที่ไปซ้ำกับผู้อื่นเลยเติมคำว่า "มาลา" ลงไปจึงกลายมาเป็นมาลา คำจันทร์นามปากกาที่ใช้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ระหว่างที่ไปใช้ชีวิตอยู่ที่ โรงเรียนบ้านแม่วินนั้นเขาเริ่มงานเขียนนวนิยายเป็นเรื่องแรกคือเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ ซึ่งตีพิมพ์รวมเล่มเมื่อปี พ.ศ.2523 จากนั้นก็มูมานะเขียนงานออกมามากมาย งานเขียนที่ตีพิมพ์รวมเล่มมีดังนี้

2521 วันเวลาที่ผ่านเลย(เรื่องสั้น)กรุงเทพฯ:ดวงกมล

2523 หมู่บ้านอาบจันทร์ กรุงเทพฯ : ดันหมาก

2524 เด็กบ้านดอย กรุงเทพฯ : ดันหมาก

2525 ไอ้ค่อม กรุงเทพฯ : ดันหมาก

2526 นกแอ่นฟ้า กรุงเทพฯ : ดันหมาก

2527 วิถีคนกล้า กรุงเทพฯ : คนวรรณกรรม

2529 ลมเหนือและป่าหนาว(เรื่องสั้น) กรุงเทพฯ : คนวรรณกรรม

2531 เขี้ยวเสือไฟ กรุงเทพฯ : กำแพง

2532 ทำสูบนภูสูง (งานแปล) แปลจาก duet in the high hell ของ Arther Cathealu กรุงเทพฯ : ดันอ้อ

2533 แมวน้อยตกปลา กรุงเทพฯ : ดันอ้อ

2534 เจ้าจันทร์ผมหอม นิราศพระธาตุอินทร์แขวน กรุงเทพฯ : คณาธร

2535 ล้านนาฮาเฮ กรุงเทพฯ : คณาธร

2538 เมืองลับแล กรุงเทพมหานคร และเรื่องเล่าในดงลึก กรุงเทพมหานคร

2539 ดาบอุปราช และสร้อยสุคันธา

นอกจากนี้เขายังแปลผลงานออกมาในนามปากกาว่า "สิทธิรงค์ ชินทัต" เป็นนักเขียนที่ประสบผลสำเร็จมากในด้านรางวัลวรรณกรรม เขาได้รางวัลทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติดังนี้

รางวัลช่อการะเกด จากระบิณยสารณนหนังสือในปี พ.ศ.2521

รางวัลรองชนะเลิศเรื่องสั้น ของสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ประจำปี พ.ศ.2523 จากเรื่อง "ใช้ไม้สืเหลื่อง"

รางวัลดีเด่นประเภทบันเทิงคดี หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น จาก คณะกรรมการพัฒนา หนังสือ
แห่งชาติ ประจำปี พ.ศ.2523 จากเรื่อง หมู่บ้านอาบจันทร์

รางวัลดีเด่นประเภทบันเทิงคดี หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น จาก คณะกรรมการพัฒนาหนังสือ
แห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2526 จากเรื่องลูกป่า

รางวัลดีเด่นในการผลิตผลงานเพื่อเยาวชน จาก สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประ สานงาน
เยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ประจำปี พ.ศ.2525 จากเรื่องลูกป่า

รางวัล IBBY จากมูลนิธิ อันส์ คริสเตียน แอนเดอร์สัน ปี พ.ศ.2532 จากเรื่อง เขี้ยว เสือไฟ

รางวัลดีเด่นประเภทบันเทิงคดี หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น จาก คณะกรรมการพัฒนา
หนังสือ แห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2532 จากเรื่องเขี้ยวเสือไฟ

รางวัลดีเด่นประเภทบันเทิงคดี หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น จาก คณะกรรมการพัฒนาหนังสือ
แห่งชาติ ประจำปี พ.ศ.2533 จากเรื่อง หุบเขากินคน

รางวัลดีเด่นประเภทบันเทิงคดี หนังสือสำหรับเด็กอายุ 6-11 ปี จาก คณะกรรมการพัฒนา หนังสือ
แห่งชาติ ประจำปี พ.ศ.2534 จากเรื่อง แมวน้อยตกปลา

รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน : ประเทศไทย ประจำปี พ.ศ.2534 จากเรื่อง เจ้าจันทร์
ผมหอม

รางวัลดีเด่นประเภทบันเทิงคดี หนังสือสำหรับเด็กอายุ 6-11 ปี จาก คณะกรรมการพัฒนาหนังสือ
แห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2535 จากเรื่อง ฝักว้างเท่าปากบ่อ

ทางด้านชีวิตครอบครัว แต่งงานเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2523 กับนางสาวณัฐยาภรณ์ ไชยหล้า หรือ "กระถิน" ปัจจุบันมีลูก 2 คน คือ เด็กชาย รักพล มาลาโรจน์ และเด็กหญิง ภิรภรณ์ มาลาโรจน์ ครอบครัวของเขายู่ ณ บ้านเลขที่ 56 หมู่ 11 บ้านศาลา ต.บุหว่า อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่

2. ศึกษาวรรณกรรมประเภทนวนิยายและเรื่องสั้นของ มาลา คำจันทร์ ที่มีตัวละครเป็นคนไทยในท้องถิ่นภาคเหนือที่อาศัยอยู่บนพื้นราบเท่านั้น ส่วนนวนิยายและเรื่องสั้นที่มีตัวละครเป็นชาวไทยภูเขา จะไม่นำมาวิเคราะห์ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์นวนิยายและเรื่องสั้นของ มาลา คำจันทร์ จำนวนทั้งสิ้น 14 เรื่อง ดังนี้

ลำดับที่	ชื่อหนังสือ	ประเภทหนังสือ	ปีที่พิมพ์
1.	เจ้าจันทร์ผมหอม	นวนิยาย	2534
2.	เมืองลับแล	นวนิยาย	2542
3.	นางคำ	นวนิยาย	2543
4.	เด็กบ้านดอย	นวนิยาย	2545
5.	ดาบราชบุตร	นวนิยาย	2547
6.	สิงหะนาคะ	นวนิยาย	2534
7.	ไฟพรางเทียน	รวมเรื่องสั้น	2537
8.	หุบเขาकिनคน	นวนิยาย	2532
9.	ไอ้ค่อม	นวนิยาย	2538
10.	เงี้ยวเสือไฟ	นวนิยาย	2531
11.	นกแอ่นฟ้า	นวนิยาย	2526
12.	บ้านไร่ชาวดง	นวนิยาย	2534
13.	สร้อยสุคันธา	นวนิยาย	2543
14.	ไพรอำพราง	นวนิยาย	2545

3. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

3.1 สํารวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาษา เรื่องการใช้สัญลักษณ์

3.2 สํารวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ความเชื่อ และข้อห้ามของคนไทย

3.3 ศึกษางานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

3.4 รวบรวม อ่าน และคัดลอกข้อความบางตอนที่ให้นำมาวิเคราะห์ จากเรื่องสั้นและนวนิยายของ มาลากำจันทร์ เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เกณฑ์ที่ใช้ในการการวิเคราะห์นวนิยายและเรื่องสั้นในงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงเกณฑ์การวิเคราะห์ในด้านการใช้สัญลักษณ์ ด้านความเชื่อ และด้านวัฒนธรรม จากผู้รู้หลาย ๆ ท่าน ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ประเด็นการวิเคราะห์ แบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

1.ด้านภาษา

1.1 เรื่องการใช้สัญลักษณ์

สัญลักษณ์ (Symbol) เป็นการกำหนดสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ซึ่งเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นตัวแทนสิ่งที่เป็นนามธรรม เพราะมุ่งให้สิ่งที่ต้องการแทนนั้นสามารถเข้าใจได้ง่ายและชัดเจนขึ้น เช่น ตราชู คือ สัญลักษณ์แทนความยุติธรรม นกเขา คือ สันติภาพ ดอกกุหลาบสีแดง คือ สิ่งแทนความรัก พระพุทธรูปคือสิ่งแทนพระพุทธศาสนา ไม้กางเขนคือศาสนาคริสต์ ฯลฯ ทำทางบางอย่างเป็นสัญลักษณ์แทน เช่น พักหน้าแทนการยอมรับหรือเห็นด้วย เครื่องหมายต่าง ๆ เช่น สัญลักษณ์ไฟจราจรสีแดงแทนสัญญาณให้รถหยุด เป็นต้น (กาญจนา วิชญูปกรณ์ 2542 :114)

1.2 การใช้ภาษาแสดงอารมณ์ความรู้สึก

1.3 การใช้สำนวนภาษาที่ทำให้เห็นภาพ

1.4 การใช้สำนวน สุภาษิต และคำพังเพย

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 1187) ได้ให้ความหมายของ “สำนวน” ว่าหมายถึง น.ถ้อยคำที่เรียบเรียง, โวหาร, บางทีก็ใช้ว่า สำนวนโวหาร เช่น สารคดีเรื่องนี้สำนวนโวหารดี ความเรียงเรื่องนี้สำนวนโวหารลุ่ม ๆ ดอน ๆ เป็นต้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 1206) ได้ให้ความหมายของ “สุภาษิต” ว่าหมายถึง น.ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติสอนใจ เช่น รักยาวให้บัน รักสั้นให้ต่อ น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ เป็นต้น

หลวงวิจิตรวาทการ (2518: 140) อธิบายความหมายของ “คำพังเพย” ไว้ว่า คือคำที่กล่าวขึ้นลอย ๆ มีความหมายกลาง ๆ เพื่อผู้ใช้นำไปใช้ให้เข้ากับเรื่องหรือสถานการณ์ มีความลึกซึ้งมากกว่าสำนวน มีลักษณะฉิมและแสดงความเห็นอยู่ในตัว แต่ยังไม่วางหลักความจริงอันเที่ยงแท้และยังไม่ได้เป็นคำสอนแท้ เช่น น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาทาย ปลาดกน้ำตัวโต กำแพงมีหู ประตุมีช่อง ทำนาบนหลังคน เป็นต้น

2. ด้านวัฒนธรรม แบ่งวัฒนธรรมเป็น 5 ประเภท ได้แก่

2.1 วัฒนธรรมทางภาษาและวรรณคดี ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น เป็นภาษาที่มีระดับเสียงสูงต่ำเพราะมีวรรณยุกต์กำกับ และการที่มีวรรณยุกต์กำกับนี้ก็ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนไป สิ่งที่น่าสนใจอันแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมอีกประการหนึ่งคือ ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีระดับของคำหรือศักดิ์ของคำเพื่อให้เหมาะสมแก่บุคคล กาละ และเทศะ เช่น คำราชาศัพท์ ที่คนไทยกำหนดขึ้นไว้ใช้สำหรับสถาบันพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้คนไทยมักนิยมเรียกผู้ที่รู้จักมักคุ้นด้วยคำเรียกญาติ เช่น พี่ น้อง ลุง ป้า

น้ำ อา ฯลฯ เป็นต้น และนอกจากจะใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาราชการแล้ว คนไทยภาคต่าง ๆ ยังมีภาษาถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่นในด้านเสียง คำ ความหมาย มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ วรรณกรรมและวรรณคดี ที่ทำหน้าที่ในการสะท้อนให้ทราบถึง อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ปรัชญา ค่านิยม อุดมคติ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีตได้อย่างน่าสนใจวรรณคดีของไทยส่วนใหญ่จะเป็นวรรณคดีเพื่ออารมณ์มากกว่าจะเป็นวรรณคดีเพื่อปัญญา และนิยมเขียนเป็นร้อยกรองในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน หรือร่าย (นิตยา บุญสิงห์, 2544: 14-15)

2.2 วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น ส่วนใหญ่ทำจากวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ หวาย ใบตาล กะลามะพร้าว ดินเหนียว ภาชนะและสิ่งทีนำมาประดิษฐ์ เช่น กระบุง ตะกร้า ชาม โอ่ง เลี้ยวเกี่ยวข้าว มีด พร้า ผ้าทอ ฯลฯ หรือที่เรียกสิ่งเหล่านี้ว่า หัตถกรรมพื้นบ้าน (นิตยา บุญสิงห์, 2544: 21)

2.3 วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ และความศรัทธาในศาสนา ศิลธรรม และจริยธรรมซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการเป็นมนุษย์ (นิตยา บุญสิงห์, 2544: 26)

2.4 วัฒนธรรมทางจารีต หรือ ขนบธรรมเนียมประเพณี ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นเครื่องผูกพันคนในประเทศให้มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จารีตประเพณี คือ ประเพณีที่นิยมและประพฤติกันสืบมาถือว่าถ้าใครฝ่าฝืน งดเว้น หรือไม่กระทำตามจะเกิดเป็นความผิด เป็นความชั่ว จารีตประเพณีจะเกี่ยวข้องกับศีลธรรมของสังคม จารีตประเพณีที่เห็นได้ในสังคมไทย ได้แก่ การตอบแทนคุณบิดามารดา การเคารพเชื่อฟังครูบาอาจารย์ เป็นต้น ขนบประเพณี คือ ประเพณีที่ประพฤติปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป เช่น การโกนจุก การโกนผมไฟ การบวชนาค การแต่งงาน เป็นต้น ธรรมเนียมประเพณี คือ ประเพณีที่เกี่ยวกับการปฏิบัติระหว่างบุคคล ไม่มีระเบียบแบบแผน ไม่มีถูกผิด คนเขาปฏิบัติกันมาอย่างไรก็ปฏิบัติอย่างนั้นจนเกิดความเคยชิน เช่น การแต่งกาย การกินอยู่ กิริยามารยาท เป็นต้น (นิตยา บุญสิงห์, 2544: 32 - 83)

2.5 **วัฒนธรรมทางสุนทรียะ** งานศิลปะและงานช่างนั้นมีความผูกพันกับคนไทยมาช้านาน เรามีช่างที่เรียกว่า “ช่างสิบหมู่” ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในงานช่างแขนงต่าง ๆ เช่น ช่างเขียน ช่างแกะ ช่างสลัก ช่างปั้น ช่างหุ่น ช่างหล่อ ช่างปูน ช่างรัก ช่างบุ และช่างกลึง นอกจากนี้ยังมีศิลปะแขนงอื่น ๆ เช่น การแกะสลักผัก ผลไม้ จี๊ผึ้ง และวัสดุอื่น ๆ หรืองานเย็บปักถักร้อย ส่วนศิลปะด้านการแสดงไม่ว่าจะเป็นดนตรี นาฏศิลป์ การฟ้อนรำ การละคร หรือโขน เพลงกล่อมเด็ก เพลงเด็กเล่น และการละเล่นของเด็ก เพลงปฏิพากย์และการละเล่นของหนุ่มสาว(นิตยา บุญสิงห์, 2544: 132)

3. ด้านความเชื่อ แบ่งประเภทของความเชื่อเป็น 9 ประเภท ได้แก่

3.1 **ความเชื่อเรื่องบุคคล** เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด การตั้งชื่อ การตาย การดูแลบุคคลลักษณะและกิริยาอาการต่าง ๆ

3.2 **ความเชื่อเรื่องผีसागเทวดา** ความเชื่อในเรื่องผีसागเทวดาที่ปรากฏในสังคมไทย ได้แก่ เทวดา อารักษ์ พระภูมิ เจ้าที่ เทพารักษ์ รวมถึงผีसागต่าง ๆ ทั้งที่ให้คุณและให้โทษ (สุนันท์ อุดมเวช, 2537 : 116)

3.3 **ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์และเครื่องรางของขลัง** (พระยาอนูมานราชชน, 2502: 42) กล่าวถึงไสยศาสตร์สรุปได้ว่า ไสยศาสตร์เป็นความรู้เพื่อป้องกันหรือบังคับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติให้เป็นไปตามประสงค์ ซึ่งจะมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท คือ ไสยศาสตร์ที่ป้องกันเหตุร้าย ตลอดจนขับไล่สิ่งร้าย เรียกว่า ไสยศาสตร์ขาว (White Magic) และไสยศาสตร์ที่ใช้ทำร้ายผู้อื่น เรียกว่า ไสยศาสตร์ดำ (Black Magic)

3.4 **ความเชื่อเรื่องโชคลาง** เป็นความเชื่อที่ปรากฏให้เห็นเพื่อบอกเหตุล่วงหน้า ซึ่งมีทั้งบอกเหตุร้ายและบอกเหตุดี หรือที่เรียกว่า ลางร้าย ลางดี แต่โดยส่วนใหญ่มักจะเป็นการบอกเหตุหรือทำนายเหตุการณ์ล่วงหน้าในทางร้ายมากกว่า บางครั้งจึงเรียกว่า ลางร้าย หรือ ลางสังหรณ์ (ขนิษฐา จิตชินะกุล, 2545: 46)

3.5 ความเชื่อเรื่องความฝันและการทำนายฝัน แม้ว่าสังคมไทยในปัจจุบันจะมีความเจริญก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยี แต่ความฝันและการทำนายฝันก็ยังคงมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคมไทยมาช้านาน ด้วยมนุษย์เชื่อว่าความฝันเป็นอาการทางจิตที่มีแรงบันดาลใจมาจากสิ่งลึกลับ มหัศจรรย์ และยังเชื่อว่าความฝันสามารถที่จะเป็นลางบอกเหตุเกี่ยวกับตัวผู้ฝันได้ว่าจะดีร้ายประการใด (ประเทือง คล้ายสุบรรณ, 2531: 148)

3.6 ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ เป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับการทำนายทายทัก ดุฤกษ์ วันดี วันร้าย ดูโชคชะตาราศีจากวัน เดือน ปี (ประเทือง คล้ายสุบรรณ, 2531: 146)

3.7 ความเชื่อเรื่องยากลางบ้าน ในอดีตการแพทย์ยังไม่มีความเจริญ คนโบราณจึงมีวิธีการรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ โดยการใช้สมุนไพรที่ได้จากพืช และสัตว์มาผสมกับส่วนผสมที่ใช้เป็นยา โดยมีเคล็ดลับที่แตกต่างกันออกไป เมื่อรักษาหายก็จะจดจำบอกเล่าสืบต่อกันมา (ขนิษฐา จิตชนะกุล, 2545: 46)

3.8 ความเชื่อเรื่องซัด คือ การประพาศิทธิคุณบ้านคลองเมือง หรือจาริตประเพณีของสังคม ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

3.8.1 การผัดป่า มุลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย (2542: 4080) กล่าวถึงการผัดป่า สรุปได้ว่า “การผัดป่า” คือ การผัดจาริตป่า ซึ่งในการที่บุคคลเดินทางเข้าป่า หรือการเข้าไปเก็บของป่าเพื่อนำมาขายหรือนำมาบริโภคนั้น คนที่เข้าไปในป่าจะต้องสำรวมกิริยามารยาททั้งทางกายและทางวาจาอย่างเคร่งครัด คือ ไม่พูดในสิ่งที่ไม่สมควรพูด ไม่ทำในสิ่งที่ไม่สมควรทำ เช่น การใช้ช้อนแ่งไปตักน้ำในแม่น้ำมาชดกิน, การนั่งอยู่บนขอนไม้แล้วสมมติว่าเป็นการนั่งช้าง ฯลฯ การกระทำเช่นนี้ถือเป็นการผัดป่า ผู้ที่กระทำผัดป่าจะเห็นที่สิ่งที่เป็นลาง เช่น เกิดฟ้าฝนปั่นป่วนขึ้นอย่างฉับพลัน หรือ มีเสียงมาคาบเอาคนที่ทำผัดป่าไปกิน หรือ ถูกผีเข้าหรือผีกุมเอาไว้ให้อยู่ในอำนาจ เป็นต้น

3.8.2 การผัดบ้าน มุลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย (2542: 4080) กล่าวถึงการ “ผัดบ้าน” สรุปได้ว่า คือการที่บุคคลทำผัดต่อระเบียบหรือกฎของหมู่บ้านที่วางไว้ โดยเฉพาะหมายถึงการที่

บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกในหมู่บ้านจะต้องทำตัวให้กลมกลืนกับคนในหมู่บ้าน ไม่ถือดีหรือทำตัวอวดเก่งไปกว่าคนอื่น

3.8.3 การผัดเมือง มุลินธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย (2542 : 4082) กล่าวถึงการ “ผัดเมือง” สรุปได้ว่า คือการกระทำที่ชาวเมืองนั้น ๆ ไม่ทำหรือไม่ต้องการให้ผู้ใดกระทำ เช่น การค้าสิ่งผิดกฎหมาย การเป็นไส้ศึก การกระทำเช่นนี้เรียกว่า เป็นการผัดเมือง

3.9 ความเชื่อนรก สวรรค์ ชาตใหม่ ภาพใหม่ เช่น อย่าดมดอกไม้ถวายพระเพราะเกิดชาติหน้าจุมูกจะโหว่ ถ้าทำบุญด้วยเครื่องหอมเกิดชาติหน้าจะมีหน้าตาที่สวยงาม และมีชื่อเสียงขจรขจาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นของ มาลา คำจันทร์ ที่มีตัวละครเป็นคนไทยในท้องถิ่นภาคเหนือที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ราบเท่านั้น ส่วนนวนิยายและเรื่องสั้นที่มีตัวละครเป็นชาวไทยภูเขาจะไม่นำมาวิเคราะห์ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์นวนิยายและเรื่องสั้นของ มาลา คำจันทร์ จำนวนทั้งสิ้น 14 เรื่อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามเกณฑ์การวิเคราะห์ที่ตั้งไว้

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์การวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมความเชื่อของชาวล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมของมาลา คำจันทร์: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ในด้านภาษา” เป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์